
POLGÁRI JOG

Főszerkesztő:

Dr. MESZLÉNY ARTUR

Szerkesztik:

Dr. BECK SALAMON

Dr. VARANNAI ISTVÁN

Hitelügyletek és a büntetőjog

Ismeretes előttünk a hitelügyleteknek mérhetetlen fontossága ugy a gazdasági, mint a jogéletben. A jognak egy külön világa van, mely az általános magánjogtól sok tekintetben eltérő alapelveken épül fel és amelyben speciális szempontokból alkotott szabályok uralkodnak; — ez a hiteljog világa.

Sajátságos jelenség, hogy a jog dolgozik a hitel fogalmával, egy egész szakjogot illet ezzel az elnevezéssel, de nem mondja meg: mi a hitel, mit ért „*hitel*“ alatt? Sajátságos, de érthető jelenség ez, mert a hitel elsősorban nem jogi, hanem gazdasági fogalom. Ámde a közgazdaságtan sem adja a hitelnek tökéletes és kielégítő fogalom meghatározását. Vizsgálódásainknál azon meghatározásokat használjuk fel, melyekkel a jog gyakorlati célkitűzései legkönnyebben megközelíthetők.

A nagy szellemek látják meg legmélyebben az intézmények lényegét. Így Franklin Benjámín állapította meg a hitelről, hogy a pontosan fizető adós ur másnak a zsebe felett. Miből ered ez a hatalom másnak vagyonán, mily pszichológiai tényezőknek kösznheti létét? Első sorban és mindenek felett annak a *bizalomnak*, amely az adós teljesítési ígéretéhez és teljesítő képességéhez fűződik. Ez a hitel lényege, minden józan hitelügylet alapja és *conditio sine qua non*ja. Igyekszünk kimutatni, hogy a jog, különösen a büntetőjog minő eszközökkel védi ezt a bizalmat, illetve torolja meg e *bizalommal* való visszaéléseket.

Hitelezés alatt pedig a klasszikus jogászok (Thöl) a jogügyleteknek azt a kategóriáját értik, melyekben a hitlező valamit a saját vagyonából ad az adósnak és azt az adósnak vissza kell térítenie. Ez a klasszikus meghatározás megáll az esetek túlnyomó részében, de még sem

kimerítő, mert hiszen vannak olyan hitelügyletek, amelyeknél a hitelező mit sem ad a saját vagyonából. Gondoljunk azokra az esetekre, amikor a hitelező a törvényből eredő kötelemnél ad halasztást a teljesítésre. Ilyenkor ugyancsak hitelezés történt. Szerintünk a hitelezés lényege abban áll, hogy a hitelező a néki járó teljesítésre önszántából halasztást ad. A jogásznak ez elegendő ahhoz, hogy a hitelezés tényállását felismerje.

A legtöbb vita s probléma azonban ép abból a különös, kétlaki szerepből ered, amelyet a hitelezett tőke az adós vagyonában játszik. Nézzük a leggyakoribb és legfontosabb hiteltőkék az u. n. kölcsöntőkék jogi helyzetét. Kétségtelen, hogy a magánjog szerint az adós a kölcsönadott tőke felett tulajdont szerez. Ez így tudja a hitelező és az adós is. De az adós érzi, hogy ő mégsem teljes jogu tulajdonosa a hitelezett tőkéknek, mert pl. ezek az ő vagyommérlegében az „idegen“ tőkék, „passzívák“ között szerepelnek és a helyes könyvvitel elvei szerint kell is, hogy ott szerepeljenek. Az adósnak ez a mérlegbeli értékelése és minősítése tükrözi vissza azt a *jogi közmeggyőződést*, hogy bár a hiteltőke a tételes magánjog szerint az adós tulajdona lesz, de nem teljes jogu tulajdona és pedig azért nem, mert az ilyen tőke sorsához egy harmadik személynek, a hitelezőnek is jogi érdeke fűződik. Azt mondhatjuk tehát, hogy az adós nem szerez a hiteltőke felett u. n. abszolút tulajdont, mert afölött a hitelezőnek még virtuális joga van. Abszolút tulajdonával u. i. az a tulajdonos azt teszi, amit akar, az eladósodott tulajdonos azonban sáfarkodásáról számot adni tartozik. Ez a közfelfogás azután egyszerre megvilágítja és éríthetővé teszi a büntetőjognak a hitelvédelem kérdésében elfoglalt és néha a tételes magánjogi szabályokkal pontosan össze nem egyeztethető álláspontját.

A büntetőtörvénykönyvet az elmúlt évek folyamán az a sajátságos vád érte, hogy merkantil érdekeknek kedvez, különösen, hogy a hitelező positioját erősebben védi, mint az adósét. Vizsgálódásaink során ezt nem igen tapasztaltuk, sőt azt észleltük, hogy a követelések büntetőjogi védelme nincs a törvénykönyvben következetesen keresztülvive. Nem találunk benne egységes gondolatból kiinduló és átfogó rendszert: különféle címekbe illesztett, elszórt szakaszok poenalisálják a hitel körüli bűnöket. Az alábbiakban vizsgálni fogjuk: mikép üldözi a büntetőjog, különösen annak újabb gyakorlati a hitel kieszközlésekor, továbbá annak fennállása alatt, végül a hitel liquidálása alkalmával elkövetett visszaéléseket és pedig úgy az adós, mint a hitelező részéről.

I.) A hitel keletkezésénél az adósvédelem legfontosabb eszköze az *uzsora* büntetése. Végeredményben ez is hitelvédelmi intézkedés, mert magasabb kögazdasági követelmény, hogy az adósok az elharapózott uszora következtében tönkre ne menjenek, hitelképességüket teljesen el ne veszítsék.

A régebbi uszora joggyakorlatot Zsögöd vette hatalmas támadás alá, kimutatván, hogy nemcsak a kölcsönből, hanem az egyéb hitelügyletekből eredő uszorát is büntetni kell. Sőt ő az u. n. reáluzsorát (melynél nincs hitel) is üldözendőnek tartja. Közbevetőleg megjegyezzük, hogy magánjogunk a Zsögöd mutatta irányban fejlődik, mert M. t. k. 977. §-a nagyjában ugyanazon előfeltételek mellett mint az u. t. I. §-a, magánjogilag semmisenk nyilvánítja azt a jogügyletet, mellyel aránytalan nyereség köttetik ki, vagy szereztetik meg. A magánjogi semmisségnek a jövőben tehát nem lesz feltétele a hitelezés, vagy a fizetési halasztás adása; a reáluzsora ügyletek is semmisek lesznek.

A büntetőjog is ebben az irányban halad. A multban a hitelt tévesen a kölcsönnel azonosították és büntetőjogilag is csak az uszoras kölcsönöket üldözték; ujabban már elismeri a Kuria, hogy az u. t. I. §-a nem csupán kölcsönzerzésről, hanem általánosságban hitelezésről, illetve fizetési halasztásról szól. (1926. nov. 4. B. II. 6977/1925. Bj. dt. XX. 69.)

Az uszora joggyakorlatából kiemelendőnek tartjuk, hogy a 8%-os kamat-maximum áthágása esetén sem állapították meg az uszorát, midőn a magas kamat a koronaromlásnak volt az ellenértéke. Hasonlóképen nem forog fenn uszora, midőn a hiteltökét bár be nem jegyzett kereskedő veszi igénybe, de nyilvánvalóan üzleti célokra s az üzleti eredményben maga a hitelező is részesedik.

A hitelező védelmére szolgál viszont az u. n. *hitelezési csalás* üldözése. A Btk. 384. §-ánál szembetűnik, hogy az 1908. évi novella nincs reá kiterjesztve, s ez a törvényhely még mindig a „ravasz fondorlat“ tényállásaléki elemmel operál. Más helyen kimutattuk (A hitelezési csalás, I. K. 1927.), hogy a fondorlat fogalma az idők folyamán minő változáson ment át. Még a Btk. megalkotójának, Csemeginek is az volt az álláspontja, hogy az igazmondásra való különös köteletség megsértése által — ha ilyen létezik is — csalás nem követtetik el. (Cs. K. művei II. 432.) Az egyszerű hazugság tehát a nyolevanas években egyáltalán nem volt elegendő, de még maga a fondorlat sem, amely alatt pedig csalászóvényt, ármánykodást, kápráztatást és alattomos meszterkélést értettek. (Btk. min. ind.) Mindezekon felül

megkivánták a ravaszságot is, mint a fondorlat magasabb fokát. Ilyen mentalitás mellett nem csoda; hogy a min. ind. felkiált: kinek jutna eszébe a kereskedőt, aki áruit hazug módon feldicséri, — e hazugságért, e reklámokért csalás miatt bünvádi eljárás alá vonni?

Azóta azonban nagyot fordult a világ! Rájöttek arra, hogy a hazug ember a társadalom ellensége, a hazugság pedig támadás a közgazdasági élet legérzékenyebb intézménye: a hitel ellen. A fondorlatos vagyonszerzést és vele kapcsolatos károkozást erélyesebben kezdték büntetni. Az idők jele volt, hogy a I. Bn. 1908-ban az egyszerű csalásnál elejtette a ravaszság kellékét. Majd az újabb joggyakorlat is fokozatosan eltörlődött a min. ind. felfogásától, jelesül a fondorlat fogalmához nem kívánta meg a cselszövényt stb., hanem mindinkább elfogadta az egyszerű hazugságot is tényálladási elemnek; a kereskedelmi áruk szédelgő feldicsérése pedig egyenesen önálló büncselekménnyé lépett elő.

A hitelezési csalás judikaturája pedig sajátos fordulatot vett. A gyakorlatból tudjuk, hogy különösen az utóbbi nagy gazdasági válság elején, amikor a feljelentések jelentékenyen megszáporodtak és főleg arra voltak alapítva, hogy fizetésképtelen adósok vásároltak hitelbe árukat, — bíróságaink alig hoztak marasztaló ítéletet a 384. §. szerinti u. n. hitelezési csalásban. Egyes bíróságok u. i. igaz hogy már csak elvétve, de még mindig szigorúan ragaszkodtak a törvény betüihez, s megkivánták, a ravasz fondorlatot, mások pedig erősen a csalás tényálladékanak eszmekörében élve a pusztá hitelnyerés, illetve hitel-meghosszabbítás tényében nem látták kimerítve a hitelezési csalás tényálladékat és sulyt helyeztek arra, hogy a hitelező követelésének mi lett a sorsa, milyen eredménnyel végződött a behajtási eljárás, másszóval, hogy van-e kára a hitelezőnek? A hitelezési csalásnak pedig tudvalévőleg semmi összefüggése nincs a kárral. Ámde még oly kiválósága a büntetőjognak, mint Finkey is azt a helytelen nézetet vallotta, hogy a pontos időben való visszafizetése a tartozásnak, kizárja e paragrafus tényálladékat. A sok téves nézet eredményeképen azután a Btk. 384. §-a u. n. holt §. lett. Az élet adta meg az irányváltozást a joggyakorlatnak. A hitelezők, főleg a kereskedők, az esetek túlnyomó részében akkor tették meg feljelentéseiket, amikor a végrehajtási lépések eredménytelensége ismeretessé vált előttük, illetve amikor már kétségtelenül kitűnt, hogy az adós fizetésképtelensége folytán egész követelésüket, avagy annak jelentékeny részét elveszítették. Akkor fordultak tehát a bírósághoz, amikor már a káruk is bekövetkezett.

Büntetőhatóságaink pedig a hitelügyletek ilyen stádiumában a közönséges csalás tényálladékait vélték felismerni; a hitelezési csalások miatt tett feljelentésekből a közönséges csalás vádja született meg. Biróságaink is honorálták ezt a jogi felfogást. Ugyan már korábban is csalás miatt büntették azt a vagyontalan gazdát, aki hitelre mérleget vásárolt, előadva, hogy arra saját gabonájának megmérése végett van szüksége, vagy azt, aki magát földbirtokosnak adva ki, gabonaszállítást ígért és előleget vett fel, s persze sem földbirtokos nem volt, sem gabonát nem tudott szállítani. Ezekben az esetekben azonban a vádlottak valami pozitív ténykedést fejtek ki: fondorlatos magatartást tanusítottak még ha csak egyszerű hazugság alakjában is. A Kuria legujabb gyakorlata szerint azonban az ügyletkötésnél a fizetőképtelenség tudatos elhallgatása *egymagában* is megtévesztő fondorlat, mert felfogása szerint *fondorlat az is, ha a szerződő fél elhallgat a másik fél előtt olyan lényeges körülményt, melynek a felek szerződési akaratának kialakulására legfőbb befolyása van*. Ez alapon nem hitelezési csalás, hanem egyszerű csalás miatt büntette azokat a kereskedőket, akik áruszállításra, munkateljesítményekre, előlegeket kaptak, vagy akik kölcsönöket vettek fel, noha fizetőképtelenségük tudatában voltak. Legfelsőbb bíróságunk szerint a jogtalan vagyoni haszon szerzése abban áll, hogy nem *justo titulo*, hanem fondorlatos rászedéssel, tehát jogellenesen jutottak az előlegekhez kölcsönösszegekhez stb. (Kuria 1927. ápr. 27. B. III. 4462/1926. Bj. Dt. 58. XX. 58. Kuria 1926. máj. 16. B. III. 4920/1926. XX. kötet 59. Kuria 1927. máj. 10. B. II. 2521/1926. XX. k. 60.) A judikatura ezen újabb iránya mutatja világosan, hogy tulajdonképen a nemzetgazdaságnak az a hitelemélete részesül itt büntetőjogi védelemben, amely a teljesítési ígérethez és teljesítési képességhez fűződő bizalomban látja a hitel lényegét.

II. Az alábbiakban azt fogjuk vizsgálni, hogy a büntetőjog minő sanctiókat fűz a szerződő feleknek a hitel biztonságát és garanciáit körülbástyázó megállapodásaihoz. Azokban az esetekben, midőn az adós vagyona nem elegendő fedezet a hitelezett összegre, szóval amikor a u. n. személyi hitelt akarja igénybe venni, a hitelező részéről tapasztaljuk azt a törekvést, hogy követelését valami *pactum-adiectum* segítségével a büntetőjog oltalma alá helyezze. Szokásos formák: a tulajdonjog fenntartásával történt eladás, lakásbeli ingóságok lekötése, alkalmazotti fiztésekből levonás elvállalása, a kölcsönösszeg előléptetése cautiová, kereskedelmi áruk bizományban történt eladása stb. A büntetőjog egyes kiköté-

seknél azonban csak cum grano salis adja meg a segítséget.

A *pactum res. dom.*-nak meglehetősen kitaposott joggyakorlata van. Az egész intézményt, mint tudjuk, a magánjog építette ki — a büntetőjog csak utólag s kissé vonakodva követte a magánjog fejlődését. Most azonban a büntetőjog kezdi már a magánjogot is túlszárnyalni s oly esetekben, mikor a kikötés magánjogilag még vitás lehet, a büntetőjog sikkasztást állapít meg. Így pl. abban az esetben, mikor kiskoru vásárolt tulajdonjog fenntartása mellett és az atyja vállalt érte kezességet. A Kuria álláspontja szerint ezzel a törvényes képviselő jóváhagyta az ügyletet és a tulajdonjog fenntartásának kikötése magánjogilag és büntetőjogilag egyaránt érvényes. (Kuria 1907. dec. 27. I. B. 9887/1907. Bj. dt. II: 48.) A gyakorlat sokszor túlzásba is csap át az eladó érdekeinek védelmében, így pl. az elfogyasztásra és felhasználásra szánt ingók eladása esetén. Ezeknek természete és tulajdonsága zárja ki, hogy tulajdonjog fenntartással lehessen eladni. A ruha készítésre vásárolt szövetnél, a háziasszony által beszerzett élelmiszereknél hiába köti ki az eladó a dom. res.-ot. Ilyen kikötéseknek jogilag hatálya ugy sem lehet, mert maga a jogügylet célja szól a kikötés értelme s érvényessége ellen. *Protestatio facto contraria*-nak hívja ezt a jogi műnyelv; bíróságaink azonban még mindig nem veszik következetesen figyelembe; gyakran hoznak — igaz, hogy az alsóbb foku bíróságok — bűnösséget megállapító ítéleteket.

Az eladó védelmét szolgálja az a gyakorlat is, hogy a vevő nem szabadul büntetőjogi felelőssége alól, ha a vételárat váltóval fizeti ki, de a váltóját később nem váltja be. (Kuria 1907. ápr. 23. I. Bt. 3996/907. Bjogi dtr. I. 136.) Szigoru magánjogi felfogás szerint u. i., ha a váltó fizetésül adatik, ezzel a vételár ki van fizetve s megszűnik a fenntartott tulajdonjog. A büntetőjog azonban tulateszi magát ezen jogi formulán és sikkasztást állapít meg. Szerintünk ez nem feltétlenül helyeselhető álláspont, mert bűnösség csak az esetben volna megállapítható, ha a vevő részéről a váltó adása rosszhiszeműen, eleve a be nem váltás szándékával történt.

Főleg részletügyleteknél találkozunk továbbá olyan megállapodásokkal, melyekben az adós fedezetül *lakásának berendezését köti le*. A behajtási eljárás során a hittelező abban a kellemes meglepetésben részesül, hogy az ingók nem az adósáé, mert vagy eladta közben azokat, vagy jobbik esetben a sógor, vagy a nagybácsi kiigénylik. A Kuria egy analóg esetben, midőn a gazdura tartozásának biztosítására kézizálogul borjúkat és

csikókat kötött le és az állatokat, melyek a lekötés után is nála maradtak, a hitelező beleegyezése nélkül eladta, felmentő ítéletet hozott és pedig úgy a sikkasztás, mint a jogtalan elsajátítás vádja alól. Szerinte sikkasztás nem forog fenn, mert nincs idegen ingó dolog, a 369. §. pedig azért nem alkalmazható, mert a vádlott nem másnak birtokából vette el az ingókat. (Kuria 1916. máj. 16. B. IV. 374. Bj. dt. X. 127.) Arra egyáltalán nem is tért ki az indokolás, hogy a kézizálog lekötés magánjogilag érvénytelen volt, annak érvényességéhez u. i. a hitelező kezeihez való átadás lett volna szükséges, ami pedig itt hiányzott. Természetesen hiányzik ez az átadás a lakásberendezések lekötésénél is. Az persze más kérdés, hogy a rosszhiszemű vevő, aki ily durván megsérti a kereskedelem levegőjét tévő hűség és bizalom követelményét, nem vonható-e felelősségre hitelezési vagy közönséges csalás miatt? Szerintünk, ha a hitelnyújtásnak éppen az ingók lekötése volt az egyedüli alapja és motívuma, vagyis, ha anélkül a hitelező nem kötötte volna meg a hitelügyletet, az adós büncselekményt követett el. A Kuria is a (fizetéseképtelenségének tudatában vásárló) vevőt legujabban közönséges csalásban mondta ki bűnösnek, mert a hitelező előtt elhallgatta, hogy a fedezetül lekötött gépeket már mások követelésére előbb lekötötte. (K. 1928. június 20. B. III. 3572/1927. Bj. XXI: 68.) A vádlottat u. i. ez esetben nem egyedül a hitelnyerés, hanem a jogtalan vagyoni haszonszerzés és károkozás célzata is vezette, mert már a vásárláskor elhatározta, hogy a vételárat sohasem fogja megfizetni.

A hitelbiztosításnak szokásos formája az is, hogy az adós *munkaadója nyújt biztosítékot* a tartozás törlesztése tekintetében. A munkaadók rendszerint nem kezességi nyilatkozatokat tesznek, hanem arra vállalnak kötelezettséget, hogy amíg az alkalmazott tőlük fizetést élvez, ebből bizonyos havi részesleteket levonnak és az alkalmazott hitelezőjének kiszolgáltatják. Gyakori eset, hogy a munkaadók levonják ugyan a törlesztésre szánt összegeket, de nem adják ki a hitelezőnek, hanem saját céljakra fordítják. Ilyen visszaélés ellen a büntetőjog sajnos nem nyújt védelmet; az alsófoku bíróságok egy analóg esetben marasztaló ítéletet hoztak ugyan, de a Kuria megsemmisítette azokat és felmentett azzal az indokolással, hogy a vádlott akkor, midőn a tőle járó illetményekből levont összegeket nem szolgáltatotta ki a sértettnek, hanem magának megtartotta, nem idegen dolog, hanem a tulajdonához tartozó érték felett rendelkezett. (Kuria IV. Bt. 3614/1909. B. e. III. 124.) Ez a döntés ismét behódolás volt a klasszikus magánjog tanai

előtt és szem elől tévesztve a rendeltetéses javak (dr. Beck Soma: Rendeltetéses javak. Jogászegyleti érték.) elismerésére irányuló újabb tendenciáját, szükkeblüen megtagadta e flagrans jogsértés esetén a büntetőjogi segílyt.

Rendkívül fontos és nagyjelentőségü eszköze a hitel védelmének a *bizomány* jogintézménye. E téren meglehetősen homály uralkodik. Még Angyal Pál is tévesen tanítja, hogy sem a dolog, sem a vételár, melyet a bizományos saját nevében vesz át, sikkasztásnak tárgya nem lehet. (Tankönyv 562.) Az újabb birói gyakorlat egészen ellentétes irányt vett: a bizományi ingók és vételárúknak saját célra való jogtalan felhasználása sikkasztás, mert a legfelsőbb bíróság elvi kijelentése szerint az, hogy az eladási bizománynál a bizományos az árut a saját nevében adja el és a vételárat a saját nevében veszi át, nem jelenti azt, hogy a bizományos az eladott áru vételárával mint sajátjával szabadon rendelkezhetnék. (Kuria 1927. nov. 2. B. II. 5599/1926.) Megfelel ezen álláspont azon elvnek, hogy a bizományba vett dolog a bizományosra nézve idegen ingó dolog, ép azért hűtlen kezelés miatt büntetik azt, aki a megbízót a bizományba adott ingóságok végrehajtási lefoglalásáról nem értesíti, s emiatt azok elárvereztettek. (Kuria 1922. ápr. 18. B. III. 957/1923. Bj. XVI. 76.)

Még mindig zavart okoz az a magánjogi szabály is, mely szerint a bizományi áruért befolyó készpénzvételár — helyettesíthető ingó dolog lévén — a bizományos vagonjával összevegyül és felette a bizományos tulajdonjogot szerez. Kérdés: jogosult-e a bizományos ily összeg fölött ideiglenesen rendelkezni? A büntetőbirói gyakorlat a Csemegi ajánlotta formulával igyekszik e nehéz kérdést megoldani. Három körülményt tesz vizsgálat tárgyává: 1. megvolt-e a bizományosban a kiadási készség, 2. megvolt-e erre a képessége is, 3. végül, hogy kiadási kötelezettségének felhívásra nyomban eleget tett-e? E három feltétel együttes fennforgása esetén nem követett el sikkasztást, ha a befolyó vételárat ideiglenesen saját céljaira használja is fel.

Erős ingadozás mutatkozik abban a kérdésben is: vajjon szabadul-e e bizományos büntetőjogi felelőssége alól, ha a bizományi árut beigazoltan hitelbe adta el, s követelését, a vételárat maga sem tudta adósán behajtani? Egyik-másik bíróság elfogadja ezt a védekezést és felmentő ítéletet hoz. Szerintünk a megoldás azon fordul meg: jogosult volt-e a bizományos hitelbe eladni. Ha nem volt jogosítva és a vételárat nyomban pótolni nem tudja, akkor sikkasztást követett el, mert a Kt. 375. §-a szerint szabály, hogy az a bizományos, aki jogosulatlanul hi-

telbe ad el, a vételárat adósként azonnal lefizetni tartozik. A bizományosnak ezzel szemben nagy védelmi fegyvere, hogy a törvény ellenkező utasítás hiányában vélelmezhető hitelezési jogosultságát az esetben, ha a vételár hitelezése az üzlet helyén divatozó kereskedelmi szokás által igazolható. Ez a szabály aztán a végső következménnyel jár, hogy ugyanazon tényállás különböző helyeken vagy ugyanazon helyen, de különböző árucikkekre vonatkozóan, hol büncselekmény, hol nem az. Minden attól függ, hogy minő kereskedelmi szokás divatozik a kihitelezésre.

Kiemelünk itt még egy fontos körülményt. Hitelező és adós gyakran megállapodnak abban, hogy az *eredetileg tiszta magánjogi* ügyletüket *utólag úgy módosítják*, hogy a kötelelem be nem tartása büntető sanctióval birjon. Pl. megegyeznek abban, hogy az az összeg, amivel az adós eredetileg kölcsönön tartozott, most már mint óvadék szerepeljen, vagy, hogy az eredetileg u. n. festre eladott áru (amelyen tehát a vevő még az átvételkor tulajdonít szerzett és amely esetleg már nincs is meg birtokában) bizományi áru legyen. Az ily fajta megállapodások hitelvédelmi szempontból értéktelenek, mert a büntetőjog nem nyújt hozzájuk segédkezet. A gyakorlati büntetőjog is a legalitás alapján áll, annak az alaptételnek hódol, hogy büncselekményt utólagosan, visszamenőleg szerződéssel konstruálni nem lehet. A büncselekményhez törvény kell, nem pedig szerződés; nullum crimen sine lege.

III. Végül megemlékezünk azon jogeszközökről, melyekkel a büntetőjog a hitel liquidálását, a követelések behajtását védi meg.

A Btk. 386. §-a az u. n. fedezeti alap elvonását bünteti. A törvény „bekövetkező“ végrehajtásról beszél, ami ingadozásra vezette a joggyakorlatot. Mindinkább szigorubb és szigorubb álláspontot foglalt el. Most már nem szükséges sem a végrehajtás elrendelése, sem a marasztaló ítélet, sem a per folyamatba léte ahhoz, hogy a végrehajtás bekövetkezéséről beszéljünk, elegendő, ha a követelés esk lejárt. (Kuria 1916. jún. 15. B. IV. 2816. Bd. dt. X. 174.) Sőt az már egyenesen túlzása a joggyakorlatnak, hogy e büncselekményben mondták ki bűnösnek azt a vádlottat, aki az atyjáról reászálló ingatlan-örökszéről bátyja javára mondott le, hogy hitelezője arra kezét rá ne tehesse. (Kuria 1907. nov. 6. 8595/1907.) Ilyen ítélet ma, a 17. számú polgári jogegységi döntvény meghozatala után, el nem képzelhető, mert e színt, ha az adós köteles részét nem igényli, a hitelezője a végrendeletet, vagy az ajándékozást, mellyel a köteles részt (a ki-elégítési alapot) elvonják, nem támadhatja meg sem ösz-

szejátszás, sem színleges mellőzés címén. Már pedig, ha a magánjog megtagadja a jogsegélyt, nem nyújthatja azt a büntetőjog sem.

Csak helyeselhető gyakorlati érzék mutatkozik viszont a joggyakorlat azon irányában, hogy a vagyon elrejtése stb. dacára sem állapítja meg e büncselekményt, ha az elrejtett vagyon kellő fedezetet úgy sem nyújtott volna. Így felmentő ítéletet hoztak, midőn az elidegenített ingatlan annyira túl volt terhelve, hogy a sértett hitelező követelésének kielégítésére még részben sem szolgált volna alapul, (Kuria 1914. márc. 3. 1502. Bj. dt. VIII. 122.) vagy amidőn az elidegenített ingók esekély kivétellel mentesek voltak a végrehajtás alól (Kuria 1911. márc. 21. B. III. 2111/1911. Bp. dt. V. 79.).

A követelés behajtását leghatékonyabban a Btk. 359. és 360. §§-ai védik. Az irányzat elég szigorú. Elidegenítésnek veszik a lefoglalt ingó bérbeadását. (8489/1912. Bj. dt. VII. 27.) a bírói zár alá vett tégláknak a saját házba való beépítését. (Kuria 1928. május 2. B. III. 1926—1928. Bj. dt. XXI. 61.) sőt e ? alapján büntették azt a végrehajtást szenvedőt is, akinek ingatlanára a végrehajtási zálogjog be volt kebelezve és az ingatlan tartozékát az ingatlantól elválasztva, mint ingókat idegenítette el. (Kuria 1911. nov. 9. B. 7305. B. dt. X. 211.) mert Nagyon helyesen nem tekinti mentesítő körülménynek azt sem, ha a vádlott a lefoglalt ingókat tartozásainak törlesztése fejében valamelyik hitelezőjének adja át, (Curia 1916. szept. 28. B. IV. 4152. Bj. dt. X. 211.) mert e §. elsősorban a hatósági intézkedés sérthetlenségét védi.

Vitás kérdés e büncselekmény körében: vajjon a követelésnek a *letiltás után* a végrehajtást szenvedő részéről történt jogtalan *felvétele* minek minősítendő? Sikkasztásnak, jogtalan elsajátításnak, vagy fedezeti alap elvonásának-e? A sikkasztási minősítést elejtették, mert a saját követelés idegen dolognak a letiltás után sem tekinthető; a Kuria egy ízben jogtalan elsajátítást állapított meg, (1927. már. 28. B. III. 7271/1916.) ujabban azonban, midőn a végrehajtást szenvedő előbb vette fel az adósától járó összeget, mintsem a letiltási rendelvény az utóbbihoz érkezett, a 386. §. (fedezeti alap elvonása) alapján büntetett, (Kuria 1926. ápr. 15. B. III. 6250—1925.) mert ezt a cselekményt olybá vette, hogy adós a bekövetkezendő végrehajtás előtt vagyonához tartozó értéktárgyat idegenített el.

E §. körüli ingadozások igazolják ama megállapításunk helyességét, hogy a hitel védelme nincs büntetőjogilag mindig kellően megalapozva. Sajnálattal nélkü-

lőzzük a büntetőtörvénykönyvnek oly kifejezett intézkedését, mely minden vita kizárásával torolná meg a bírói letiltások, e nagy fontosságú végrehajtási jogcselekmények körül elkövetett visszaéléseket.

A hitel liquidálása körébe vág, tehát itt kellene még megemlékeznünk azokról a súlyos feladatokról, amiket a hitelvédelmi politika, az adós fizetéseképtelenségével, illetve csődjével kapcsolatban ró a büntetőjogra. Ez a joganyag azonban speciális természeténél és terjedelménél fogva tanulmányunk kereteit meghaladja.

ifj. dr. Nagy Dezső.

Most jelent meg

Dr. Mandel Károly

ügyvéd

A nőkről szóló magyar törvénycikkek gyűjteménye.

Bolli ára 32 P.

Magy. Törv. Grill-féle kiadásában most jelentek meg :

Gaár Vilmos

Igazságügyi eljárás és telekkönyvi szervezet

egy kötetben

Szende Péter Pál

Kötelmi jog

Törvény, MT., rendelet és egyéb joganyag rendszeres feldolgozásában. Két kötet.

Bolli ára kötetenként 24 P, bekötve a nagyobb alakú kiadás ára kötetenként 27 P.